Eduskunnan sivistysvaliokunta

Opintokeskukset ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 (HE 41/2023) sekä valtioneuvoston selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2024—2027 (VNS 1/2023)

Opintokeskukset ry kiittää mahdollisuudesta lausua valtion talousarviosta vuodelle 2024 sekä julkisen talouden suunnitelmasta 2024—2027.

Opintokeskukset (12) ovat valtakunnallisia järjestöjen oppilaitoksia, joiden erityistehtävänä on vapaaehtois-, demokratia- ja järjestötaitojen kouluttaminen. Opintokeskukset toteuttavat vuosittain n. 20 000 koulutusta ja 250 000 opetustuntia, ja opiskelijoita koulutuksissa on n. 500 000. Lakisääteinen tehtävä ja toimintamalli on erityinen: *”Opintokeskukset toimivat valtakunnallisina oppilaitoksina järjestämällä opintoja itse sekä yhdessä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa elinikäisen oppimisen, hyvinvoinnin ja aktiivisen kansalaisuuden sekä demokratian ja kansalaisyhteiskunnan toiminnan edistämiseksi” (Laki vapaasta sivistystyöstä § 2).*

Talousarvioesityksessä opintokeskuksille kohdentuu historiallisen suuri valtionosuuden leikkaus, -22,85 %/ 4,12 milj. € (mom. 29.10.31). Tehty leikkauksen pienentäminen alkuperäisestä HO-kirjauksesta 3,5 miljoonalla eurolla on elintärkeä opintokeskuksille, jotta lakisääteisen tehtävän hoito voidaan turvata 2024. Opintokeskusten toiminta on vaikuttavaa pienellä rahoituksella. Talousarvioesityksen leikkauksella on kokoaan suurempi negatiivinen vaikutus: se tarkoittaa laskennallisesti 4500 koulutuksen sekä 55 000 toteutetun opetustunnin leikkausta (vrt. 2022 toteuma).

Valtionosuuden vähenemistä ei voida kattaa osallistumismaksuja korottamalla. Vapaaehtoisten kouluttautuminen tehtäväänsä on pääosin maksutonta osallistujalle. Osaavat vapaaehtoiset ovat tärkeä osa suomalaista kriisinkestävyyttä ja hyvinvointia (esim. vapaapalokuntalaiset, ikäihmisten ystävätoimijat, vertaistukihenkilöt). Myös yhteisiä asioita hoitavat ihmiset tarvitsevat koulutusta, jotta he rohkaistuvat toimimaan luottamustoimissa sekä saavat tehtävissä tarvittavaa osaamista. **Leikkaus heikentää koulutuksellista tasa-arvoa sekä maantieteellisesti että kohderyhmittäin.**

Opintokeskukset ry näkee tärkeänä, että julkisen talouden suunnitelmassa vapaalle sivistystyölle kohdentuvaa leikkausta on laskettu 25 miljoonasta 21 milj. euroon vuosille 2024—2027. Opintokeskukset ry korostaa, että opintokeskuksille esitetty valtionosuuden leikkaus on tälläkin leikkauksen pienennyksellä historiallisen suuri. Opintokeskukset ry yhtyy VST ry:n esitykseen siitä, että esitetyt leikkaukset perutaan.

Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistys- ja kulttuuritoiminnan valtionavustus on budjettiesityksessä 2024 nykyistä vastaavalla tasolla (mom. 29.10.51). Tämä on tärkeä asia erityisesti nyt, kun opintokeskusten valtionosuutta leikataan merkittävästi. Samalla Opintokeskukset ry:n mielestä **OKM:n valtionavustusten tason alentaminen hallituskauden aikana asteittain 125 miljoonalla eurolla on kohtuuton.**

Opintokeskusten kouluttamat vapaaehtois-, demokratia- ja kansalaistaidot ovat perusta vahvalle demokraattiselle yhteiskunnalle, osallistumiselle ja kriisinkestävyydelle.
Opintokeskuskoulutusten sisältöjä tarvitaan hallitusohjelman tavoitteiden toteutuksessa: demokratiataitoja opitaan kansalais- ja järjestötoiminnan koulutuksissa (29,9 % toteutuneista koulutuksista), osallisuutta vahvistetaan sosiaalisen ja yhteisöllisen tuen koulutuksissa (11,1 %) ja Suomi liikkeelle -teemaa toteuttavissa terveyden ja liikunnan koulutuksissa (10,3 %) (Manninen ja Vuorikoski 2023, www.vapausjavastuu.fi/opintokeskusten-koulutustarjonta-tutkittu/). Myös lapsi- ja nuorisotyötä tekevien järjestöjen kanssa yhdessä toteutettavat koulutukset ovat nyt sopeutuksen kohteena.

Maahanmuuttajien kieli- ja kotoutumiskoulutukset tulee toteuttaa osana suomalaista koulutusjärjestelmää, eikä niitä tulee nähdä ainoastaan työllistymisen välineenä. Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuudistuksen yhteydessä vapaan sivistystyön valtionosuuksien alentaminen vuodesta 2027 lukien on huono ratkaisu: vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat maan kattava ja pedagogisesti osaava verkosto kotoutumis- ja kielitaitokoulutuksen toteutukseen. Lisäksi on varmistettava, että vapaa sivistystyö on mukana Sivistyshallinto 2030 -kehittämishankkeessa aikuiskoulutuksen suurimpana toteuttajana.

Kunnioittaen,

Anneliina Wevelsiep, puheenjohtaja
Opintokeskukset ry